

Iskustva u izdavanju časopisa iz područja tehničkih znanosti: *Kemija u industriji* i *Chemical and Biochemical Engineering Quarterly*

Danko Škare^{1,2*} i Želimir Kurtanjek^{1,3#}

¹Hrvatsko društvo kemijskih inženjera i tehnologa, Berislavićeva 6/I, HR-10 000 Zagreb, Hrvatska

²Institut »Ruđer Bošković«, Bijenička cesta 54, HR-10 000 Zagreb, Hrvatska

³Prehrambeno-biotehnološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Pierottijeva 6, HR-10 000 Zagreb, Hrvatska

Uz kratku povijest časopisa *Kemija u industriji* (*Kem. Ind.*), koji izlazi već 61 godinu (!) u okviru izdavačke djelatnosti Hrvatskoga društva kemijskih inženjera i tehnologa, HDKI, opisat će se temeljna uloga i misija časopisa, te analizirati struktura prispjelih i objavljenih znanstvenih i stručnih članaka. Opisat će se rezultati razvoja časopisa kroz nekoliko razdoblja, posebice u internetskoj eri, koji su utjecali i na stalno poboljšanje kvalitete časopisa. Istaknut će se bibliometrijski podaci, uključujući citiranost članaka i faktor utjecaja časopisa. Časopis se tiska u nakladi od 600 primjeraka – naklada je osjetno smanjena (u odnosu na 2004. godinu kad je bila veća od 1000 primjeraka) otkad je dostupna besplatna inačica na internetu. *Kemija u industriji* se citira u bazama *Scopus* (od 2001), *DOAJ* (od 2004), *EBSCO* (od 2011), te u nizu drugih međunarodnih sekundarnih publikacija i baza podataka: *Analytical Abstracts*, *Chemical Abstracts*, *Chemical Engineering Abstracts*, *Chemical Engineering and Biotechnology Abstracts*, *Chemischer Informationsdienst*, *Compendex*, *Referativny Zhurnal*, *Theoretical Chemical Engineering Abstracts*, *World Translations Index*, *CAB Health*, *Chemical Safety News Base*, *Current Biotechnology Abstracts*, *Aluminium Industry Abstracts* i *CA Search*.

Analizirat će se i izdavanje edicija te doprinos časopisa u njegovanju i razvoju hrvatske kemijske nomenklature i terminologije. *Kemija u industriji* usporedit će se sa srodnim/sličnim časopisima u svijetu i komentirat će se njihova kvaliteta.

Časopis će se analizirati u okviru drugih časopisa u području tehničkih znanosti u Hrvatskoj. Komentirat će se potpora MZOS-a znanstvenim časopisima u Republici Hrvatskoj, usporediti potpora časopisima u tehničkom području sa potporama u drugim područjima, te istaknuti ona časopisu *Kemija u industriji*, koja u 2012. godini iznosi svega 27 % od tražene pomoći. Radi poticanja izvrsnosti, potpora MZOS-a u 2012. godini usporedit će se za prvih pet časopisa u svakom području. Iz toga će se vidjeti da je potpora najboljim časopisima u tehničkom području daleko najmanja; iznosi tih potpora su otprilike 50 % manji od potpora za područje biotehničkih, društvenih, pa i prirodnih znanosti. Usporedit će se faktori utjecaja domaćih časopisa u pojedinim područjima s faktorima utjecaja časopisa u svijetu u tim područjima. Predložiti će se mjere i postupci za adekvatnu raspodjelu potpore MZOS-a, uključujući misiju časopisa i karakter izdavača (društvo, fakultet, institut, privatnik, itd) te za poticanje rada uredništava i glavnih urednika.

Predložiti će se metode i akcije HDKI-a i uredništva za povećanje kvalitete časopisa i osiguravanje izlaženja časopisa u kriznim uvjetima tijesnom suradnjom s akademskom zajednicom, industrijom i državnim institucijama.

Časopis *Chemical and Biochemical Engineering Quarterly* osnovan je prije 26 godina kao međunarodno izdanje časopisa *Kemija u industriji*. Početkom 1980-ih godina biokemijsko je inženjerstvo postalo područje intenzivne primjene kemijskog inženjerstva, a na mnogim su sveučilištima osnovani zajednički odjeli kemijskog i biokemijskog inženjerstva. Integracija tih dvaju područja dovela je i do ideje pokretanja novog međunarodnog časopisa pod nazivom koji ističe integraciju kemijskog i biokemijskog inženjerstva. Časopis je osnovan kao rezultat međunarodne suradnje fakulteta za kemijsko inženjerstvo u europskoj regiji Alpe-Adria, u koju su uključena sveučilišta u Trstu, Grazu, Ljubljani, Mariboru i Zagrebu. Časopis je službeno glasilo sljedećih udruga: HDKI-a (Hrvatskog društva kemijskih inženjera), Slovenskog kemijskog društva i Austrijskog društva za biotehnologiju.

Članovi redakcije su istaknuti profesori kemijskog i biokemijskog inženjerstva iz Italije, Austrije, Slovenije i Hrvatske, a sastanci se održavaju po rotirajućoj shemi u tim zemljama. Svrha je časopisa pospješiti komunikaciju istraži-

*E-pošta: skare@irb.hr

#E-pošta: zkurt@pbf.hr

vača, osobito mladih znanstvenika iz područja kemijskog i biokemijskog inženjerstva. Uredništvo časopisa ima ulogu davanja podstreka i savjeta mladim znanstvenicima koji po prvi put objavljuju znanstveni rad s međunarodnom recenzijom.

Svaki pristigli rad se elektroničkom poštom upućuje članu redakcije koji svojim glasom daje ili odbija suglasnost da se rad zaprimi u postupak recenzije. Svi radovi su podvrgnuti »peer review« sustavu s najmanje 2, a ponekad i s 3 ili 4 uglavnom međunarodna recenzenta. Nakon recenzija svi se radovi podvrgavaju jezičnoj lekturi i prilagođavaju znanstvenoj nomenklaturi prema SI i IUPAC standardima. Godišnje se zaprimi oko 250 radova od kojih se oko 80 % odbija zbog negativnih recenzija ili jer su izvan područja časopisa.

Časopis izlazi četiri puta godišnje, na engleskom jeziku, s početnom nakladom od oko 600 primjeraka (u 2005), odnosno 150 (u 2012). Razlog smanjenja naklade je dostupnost na internetu kao »Open Access« časopisa. Indeksiran je u sljedećim bazama: *Current Contents*, *Web of Science – Science Citation Index Expanded*, *Scopus*, *EI Compendex*, *Inspec*, *PASCAL*, *Chemical Abstracts*, *Chemical Engineering Abstracts*, *Chemical Engineering and Biotechnology Abstracts*, *Current Biotechnology Abstracts*, *Chemischer Informationsdienst*, *Kurzberüchte Chemische Technik und Biotechnologie*, *Referativnyi Zhurnal*, *Theoretical Chemical Engineering Abstracts*, *Biotechnology Citation Index*, *DOAJ*, *ULRICHSWEB*, *BIOSIS Previews* i *EBSCO*.

Tijekom posljednjih 10 godina faktor odjeka (tzv. »Impact Factor« – IF) *CABEQ*-a se povećao od 0,156 u 2002. do 0,689 u 2011. godini. Istodobno se financijska potpora MZOS-a stalno smanjuje, od 182.776 kn 2002. do 120.000 kn 2012. Isto tako, stalno opada financijska potpora časopisima iz grupacije tehničke znanosti. Portal znanstvenih i stručnih časopisa Republike Hrvatske *HRCĀK* na dan 30. 9. 2012. obuhvaća ukupno 310 časopisa s objavljenih 6.404 sveščića (brojeva) i 78.199 članaka dostupnih u punom tekstu. Od ukupnog broja 49 je časopisa svrstano u područje tehničkih znanosti, što je 15,8 %. Prema evidenciji MZOS-a financijsku su potporu 2007. godine dobila 34 časopisa iz tog područja, a 2012. samo njih 28, s prosječnim udjelom od 15,7 % od ukupnih sredstava. Časopis *CABEQ* je prema kriterijima MZOS-a najbolji u području, ali u usporedbi s najboljim časopisima iz drugih područja prima samo 35 % od najvećeg mogućeg iznosa.

Usprkos nepovoljnim financijskim uvjetima politika daljnjeg razvoja časopisa je podizanje razine znanstvenih radova organiziranjem specijalnih brojeva s pozvanim gostujućim urednicima i autorima, poticanje objavljivanje radova iz novih područja kemijskog inženjerstva, kao što su nanotehnologija, molekularno modeliranje i bioinformatika, postizanje što veće čitanosti časopisa putem interneta i, ulaskom Hrvatske u EU, intenzivniji nastavak suradnje između društava kemijskih inženjera i sveučilišta unutar EU, a posebice unutar regije Alpe-Adria.